

Nadîre Güntaş Aldatmaz: "Ziwan çiqas ame şuxulnayene, hende ciwîyeno"

Nuştoxe Nadîre Güntaş Aldatmaz:

"Ziwan çiqas ke ame şuxulnayene hende ciwîyeno. Gerek tim qisey bibo, binivisîyo, biwanîyo. Tewr muhîm kî gerek lingê rew no ziwan kar bikero. Yanî zanayîşê nê ziwanî gerek pere bikero. Key ke dewlete yew mamur girewt, kar û zanayîşê kirmanckî mecbur kerd, o wext ti bivîne no ziwan çitur hemleyan keno û aver sono. Coka gerek ziwan ziwanê perwerdeyî bo û bi destê dewlete biseveknîyo. Pekî, eve no hal çiyode nîyanên mumkin o? Ez kî nêzanena. Çiyoye ke ez zanena, na dewlete a dewlete nîya."

Roportajkerdax: Alî Aydin Çiçek 4

Weşanxaneyê Roşna ra Diyna Kitabî

Weşanxaneyê Roşna ra di kitabê bînî vejîyayî.

Kitabê yewin "Estanekan û Meselayanê Gêlî ra" yo, hetê Şahab Laçînî ra amade bîyo. Kitab 96 rîpelî yo û tede 30 hebî sanik û meselayê ke Gêl de arêdîyayê estê.

Kitabê diyin ke Weşanxaneyê Roşna ra weşaniya, bi nameyê "Nuşteyê Verênî" yê Cemal Pîranî yo. Kitab 70 rîpelî yo û tede 17 nuşteyî, ancî vateyê verên û yew zî roportaj

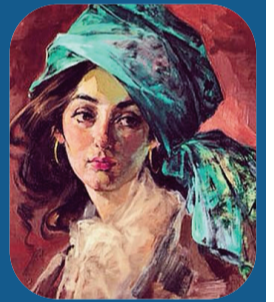

DERHEQÊ ÇEKUYA
"KIRDASÎ" DE
| M. Emîn KAÇAN |

Kirdî û kirdasî lajê apanê yewbînan ê. La kirdî kirdasîyan ra nêvanê "kirdasî" zafane vanê "koçerî". 5

ŞANIKA DÊVE
| Sevîm AYDIN |

Waxto verên de jû paşa û hawt lajê xo bîyê. Jû kî dêve û hawt çênayê xo bîyê. Lajê pîlî yê nê paşayî zerrîya xo verdaya çêna pîle ya dêve. 6

Arkeologan yew dewa Qeyserî (Kültepe) de gelêk tabletê nuşteki dîyê ke tewr tay çar hezarî serrî ra ver bi versiyonê asurkî yê ziwanê aqadî nusîyayê.

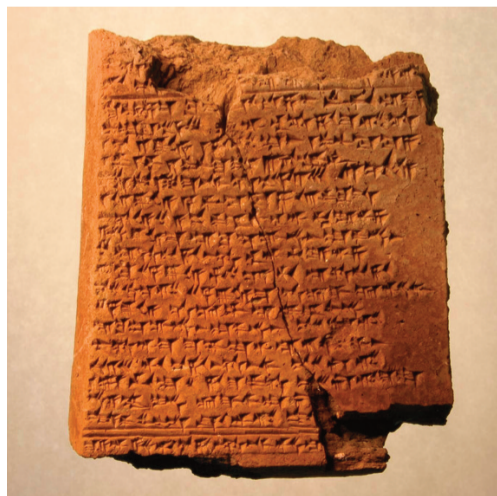
Tesbîte arkeologan û ziwannasnan gore, nê çekuyê cêrinî ke ewro erebkî, îbrankî, kurdkî, fariskî, tirkî û belkî hema sewbîna gelêk ziwanan de yenê bikardîş, metnê nê tabletan de zî estbîyê:

"ahîze, eqreba, belaş, emlak, erbab, esîr, geber, h'eram, îcar, îsbat, kîse, kîra, lîsan, meh'rem, mezbeta, mewta, muzakere, nec-car, qebir, reyîs, sifteh', şaqul, şemsîye, tercuman, x'erb, xeta, xinzîr, wekîl, zikir, zurîyet..."

Qismêk kurmançê ma, heta înan ra ver soranê ma û nê ser-ranê peyênan de zî tayê kirdê ma ke hîna zaf bi hetê xwu yê sîyasî şinasîyenê û newe-newe kirdkî (zakî) nusenê, vanê, nê çekuyî erebkî yê, seke heram bê, mîyanê kurdkî ra vejenê, herinda înan de kîseyê xwu ra çekuyanê naylonan virazenê. Bi no qayde kurdkî (kirdkî, kurmanckî, sorankî) kenê ziwanêko feqîr, zeif û

Çekuyê Verênî

Roşan LEZGÎN

viraşte. Labelê nê çekuyî û bi seyan çekuyê winasî eslê xwu de ma rê mîrasê insanîyetî yê. Qaso ke erebkî yê belkî des hendayî kurdkî yê.

Eke ma raşte vajin, esasê xwu de milîyetê çekuyan çin o. Çekuyî zaf rehet, bêpasaport, bêdestur, bi ser-

bestîye heme ziwanan ra geyrenê. Xwu kenê malê her ziwani.

Helbet raşt nîyo ke ma herinda "ber bigîre" de vajin "qapî qapamîş ke" la raşt nîyo ke, sey nimûneyî, ma herinda çekuya "qanûn"î de ke ziwane aqadî ra ma rê mîras menda û şarê ma çend hezar serrî yo aye şinasneno, nika ma werzin nameyê "nasyonalîstîye" ser o -nasyonalîstîya ke çekuyan ser o bena- na çeku mîyanê ziwane xwu ra vejîn û herinda aye de rûskî ra çekuya "zagon" yan zî mongolkî ra çekuya "yasa" bigêrin.

Wayîrvejîyayîşê ziwani de çiyoye esas no yo ke, sere de ganî merdim qaydeyanê ziwani, yanî sîstemê eslî yê ziwani muhafeze bikero. Çimkî ziwan bi qaydeyanê xwu; bi sîstemê xwu beno ziwane neke bi çekuyan. Coka eke merdimî ziwane xwu de nuşt yan qisey kerd, gereka goreyê qaydeyanê eslî yê ziwane xwu binuso û qisey bikero. Û helbet gereka sey millet merdim wayîrê yew polîtîkaya raşte ya ziwani bo.

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Şanê roja 15 temmuze 2016î de, Tirkîya de yew teşebusê derbeyê leşkerî bi la ser nêkewt. Roja bîne derbekarî teslîm bîyî. Hukmat qet nêvindert, îdareyê urfî îlan kerd û dest bi operasyonan kerd; dem û dezgeyanê dewlete ra qasê se hezar merdimî kar ra vetî, des hezarî ra vêşêr însanî tewqîf kerdî.

Goreyo ke vanê, îmam û waiz Fetulah Gülenî serranê 1960yan ra dest pêkerdo bi xercê tirkîstî û musulmanîye yew cemaet nayo ro. Xort û keynayî perwerde kerdê û bi her hawa metodê hîlekarîye dekerdê zereyê dem û dezgeyanê dewlete. Bi nê kadroyanê xwu waştô îdareyê dewlete bigero xwu dest...

Tirkî tarîx de, rewna ra wayîrê dewlete yê, înan manaya dewletbîyayîşî zaf baş fehm kerda. Tirkî zaf baş zanê ke ancax bi dewleta xwu hukimdar û serwer ê. Ziwan û kultrurê înan sayeyê dewlete de bi qedr û qîymet o. Coka seba ke dewleta xwu muhazefe bikerê, mucadeleyêko zaf pêt danê.

Tirkan kulturê dewletbîyayîşî ra zemanî reyde tayê xuyî zî girewtê. Mesela, eke panc tirkî bêre têhet û komela heskerdoxanê mîrçikan ronê, zereyê na komele de muheqeq yew zî rêxistinî nimitkî nanê ro. Çimkî mîyanê şarê tirkî de tim yew amanco nimate esto. Yanî tirkan de, yew eşkera yew nimate, tim di rojevî estê. No xû êdî parçeyêkê eslî yê karakterê înan o.

Tirkan tehm û lezetê dewletbîyayîşî zaf weş girewto, dewlete înan rê heyat a. Esla dewlete ra fek verandê la seba ke dewlete binê kontrolê xwu de bigêrê qîmê xwu tena bi teşkilatê dewlete zî nêanê. Mesela, dewleta Tirkîya, qanûnê xwu yê esasî ra bigêrê heta bi talîmnameyê muxtarîya dewan xwura xizmetê tirkîtiye de ya. La tirkî ancî zî qîmê xwu pê nêanê. Gereka zereyê dewlete de yewna dewleta nimita ke şar nêvînenno estbo. Bi dewleta ke asena şarî îdare kenê, bi "dewleta xorine" zî dewleta ke asena îdare kenê.

Tirkî zereyê teşkilatanê xwu yê eyesayan de neke yew heta çend hebî rêxistinanê nimitkîyan nanê ro. Zafê teşkilatê înan eynî sey pîyanzî, tole toleyî ser o yo. Yanî sistemê siyâsî û sosyalî yê tirkan de, çî sivilî çî resmî ferq nêkeno, tim teşkilat zereyê teşkilatî de yo.

Îtîhad we Teraqî rêxistinêka nimitkî bî. Zereyê na rêxistinî nimitkî de, hîna xorinîye de na rey Teşkilat-î Maxsusa estbi. Zereyê Teşkilat-î Maxsusa ra rêxistinê sey "Karakol Cemiyetî", "Halaskaran-i Zabitan", "Hamza ve Felah Grupları", "Ayn-Pe Teşkilatî", "Müsellah Mudafa-i Milliye-MİM", "Milli Amele Hizmeti-MAH" vejîyayî. Seke behs kenê, hema çend rêxistinê bînî yê nimitkî zereyê Îtîhad we Teraqî û Teşkilat-î Maxsusa de estbîyê.

Tirkî nê hetî ra, yanî hetê ronayîş û îdarekerdişê teşkilatanê nimitkîyan ra zaf westa yê. Ancax wexto ke netîceyê reqabetî de kewenê pê, hema teşkilatê înanê nimitkî eşkera benê. Mesela, tîya ra çend serrî verê cû rêxistinî Egenekonî bi no qayde deşîfre

bîye. Cemaetê Fetulah Gülenî seba ke vernîya xwu akero û bieşko dewlete kontrol bikero, na rêxistinî reqîbe eşkera kerde. O wext her roje operasyonî biyêne, generalê ke kesî cesaret nêkerdêne nêzdîyê înan ra bivîyaro, tepîştî dekerdî zindan. Eke rêxistinê înan bi no qayde nêkewê pê, nêdê pêro, mumkin nîyo ke kes bieşko biyayîş û awanîya înan tesbît bikero.

Çend serrî verê cû mi yew meqale de wendbi, vatêne, nika Tirkîya de hîrê teşkilatê girdî yê îstîxbaratî estê. Yew MÎT o ke xwura her kes pê zano, yew îstîxbaratê emnîyetî yo, yew zî îstîxbaratê artêşe esto. Zereyê nînan de zî gelêk teşkilatê hîna qijekî estê.

Tirkî sistemê xwu yê dewlete de hetê nijadî ra qeydê miletan zî gênê. Mesela, 2013 de yew belgeyê resmî ke rojnameyê *Radikalî* de weşaniyabi ra eşkera bi ke dayreyê nufûsî yê Tirkîya 1923 ra nat bi hawayêko nimitkî rûmî bi numre 1, armenî bi numre 2, yahudî zî bi numre 3 qeyd kerdê. Beno ke kurdî, erebî û sewbîna miletî zî wina bi numreyan qeydkerde bê.

Teşkilatê nimitkî yê tirkan exlebê xwu mîyanê dewlete de organize benê. Teşkilatê sivilî zî verêna mîyanê şarî de sey cemaetanê dînî yan zî sey terîqetan organize biyê. Çî sivilî çî resmî, xercê îdeolojîya hema rêxistinanê tirkan eynî malzeme ra yo: tirkperestî û dîn. Dîn de zî îlla mezhebê Hanefî yê musulmanîya sunnî.

Tirkperestîye, mîyanê miletê tirkî de sey "peymanêka komelkî" ya, tede her hawa îmkanî estê. Yanî yarî nîya ke tirkî sayeyê "tirkîtiye" de "mutlu" benê. Dîn zî înan rê hetê manewîyatî

ra muhîm o, çunkî bi wasitaya dînî fetwaya rehetkerdişê wijdanê xwu peyda kenê. Dîn înan rê çimeyêko muhîm yê manewîyatî yo.

Tirkî wina yê. Dê ma biewnîn kurdanê ma ra.

Mi kitabê Şakir Epözdemirî *Antalya Davası Savunması* (2005) de wendbi. Badê ke Partîya Demokrat a Kurdistanî nanê ro (11.07.1965), wazenê partîya xwu hîra bikerê. Mam Şakir Dr. Enwer Atmanoğlu (1917-1995) rê teklîf keno ke bêro bibo endamê partî. Doktor vano "Eke hîrê kurdî bêre têhet, muheqeq yewê înan beno muxbîrê dewlete" û xwu dûrî gêno.

O wext ez nê vateyî ser o zaf fikirîyaya û tim vîrê mi de yo. Beno ke zeîfîya şîûrê mîlî ra tayê însananê ma de no xû sey nêweşîyêk ca girewto; îllahîm gereka çend kesan ra yewê ma eleyhê miletê xwu de bixebîtiyo. Coka ma wina tim halê perîşaniye de yê. Ma xwu ra bawer nîyê, ma ihtîbar bi yewbînî nêkenê. Helbet karakter zaf muhîm o, la zaf ra tay her çî yew sebebê xwu esto. Ez vana sedemê nê îletê kurdan bêdewletî ya, yanî gama ke miletêk bêdewlet bo, zeaîfîyetê wînasî benê parçeyê xû û xulqê ê miletî.

Dewlete, eynî sey miqnatîsî însanî ancena xwu. Çimkî dewlete de meqam, hêz, serwerî, hukimkerdiş, îmkanê madî û manewî, xwu emnîyet de hîskerdiş û hema zaf çîyê bînî ke merdimî ancenê xwu estê. Coka heta ke kurdî bi xwu tehm û lezetê dewletbîyayîşî nêgêrê, îmkanê ke dewlete dana miletê xwu baş nêşinasnê, rewşa muqtedirîye nêciwîyê, do nêşkê manaya dewletbîyayîşî tam fehm bikerê.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									■	
2						■				
3			■					■		
4				■						■
5					■					
6		■							■	
7	■					■				
8							■			
9					■					
10						■				■

CORA-CÊR

1- Mewsimêk, demserrêk - Firaq, çîyo ke werd û şimite debeno

2- Qemer, sîyatale - Goya, qestîkî, enî
3- Halo sade yê zemîrê "naye" - Mêman

4- Seba kesa hîrêyine zemîrêk - Balcane, lolike, firingî
5- Damare - Didan, kelab
6- Urf, tore - Herfê vengînî yê "şema"
7- Rem, remayene - Peyedatêk
8- Halo sade yê zemîrê "min"î - Mîyanê musulmanan de menga rojeyî
9- Xaye, meqsed, hedef - Mêşna
10- Tazîye, ezayî, şîn - Mişag, karker, xebatkar

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- Dara henaran, dara ke henarî ci ra benê
- 2- Dîyar, bellî, çîyo ke aseno - Egoîst, xoperest
- 3- Kilmnuştîşê mîlîmetreyî - Hal û hewalê hewayî - Zemîrêk
- 4- Wit, rutubet, tèn - Mengêka wisarî
- 5- Zadê tehnayîşî, zado ke tehnîyeno beno ardî - Domane, geda, qe-

- çeke
- 6- Peymeyêkê dergîye (se ra yewê metreyî)
- 7- Bejne, qamete - Rojêka hewteyî
- 8- Sere, kakate, qotike - Aj, hare, zîlik
- 9- Çîngene, qereçî, mirtib - Çîyo ke ameyo adayene
- 10- Bor, çîyo ke rengê xo borîye ser o yo (sey "boz" û "bozek"î? - Sufîksê mesderan

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	E	H	M	E	D	Ê	X	A	S	Î
2	S	A	E	T	E	■	O	L	Î	■
3	T	M	■	E	K	O	N	O	M	Î
4	A	N	E	G	O	R	E	■	S	S
5	R	A	Z	■	P	Î	■	P	A	K
6	E	N	A	Y	Î	■	A	R	R	E
7	Y	■	B	E	Y	Ê	R	E	■	L
8	Ê	M	■	W	A	D	E	■	Ç	E
9	■	A	R	A	Y	Î	■	H	E	T
10	K	L	Î	Ş	E	■	D	A	T	■

Weşanxaneyê Roşna ra di kitabê bînî vejîyayî.

Kitabê yewin "Estanekan û Meselayanê Gêlî ra" yo, hetê Şahab Laçînî ra amade bîyo. Kitab 96 rîpelî yo û tede 30 hebî sanik û meselayê ke Gêl de arêdiyayê estê.

Gêl teqrîben qasê heşt esrî paytextê Mî-rektîya Mirdasîyan bi û çiyê tewr muhîm zîwanê merkezê Gêlî verên a tim kirdkî yo. Coka kurmancê ke dorê Gêlî de estê, ê zî kirdkî zanê û qisey kenê.

Şerefxanê Bidlîsî zemanê xwu de ameyo Gêl zîyaret kerdo, derheqê mî-rektîye de kitabê xwu Şerefname de çend mînyaturan reyde melumatanê muhîman dano. Ancî ma zanê ke Gêl de yew tekya estbî û tede bi se serran perwerde dîyayne. La çi heyf ke hetanî nika ma rastê ci nêameyê ke Gêl de çiyêk bi zîwanê Gêlî yo eslî, yanî bi kirdkî ameyo nuştîş. Ma fek nuştîşê bi kirdkî ra veradin, beno ke bi fekê Gêlî yew şîre nusîyaya yan yew sanike cayêk de neşr bîya, la yew xebata eysaya hetanî nika fekê Gêlî ser o nêbîya. Na reya verên a ke bi kirdkîya fekê Gêlî xebatêka hende hîra û biserûber weşanîyena.

Sanik û meselayê ke kitab de ca gênê, heme fekê şarê merkezê Gêlî ra, fekê kewanê sey Mehmed Elî Kaya, Mela Behrî Gêrdûk, Elî Eshed Kaya, Adem Ok, Behçet Özkurt, Huseyîn Efe, Ahmed Ok, Nezîr Dicle, Nûriye Bekîl, Şerîfa Aktay, Xatune Özdoxan, Mehmed Karakaş û Şahaddîn Canî ra arêdiyayê. Emrê zafê nê kewan hewtay-heştay serran de yo. Mesela, gama ke Şahabî fekê ey ra sanikî arêdayê emrê Elî Eshed Kayayî 84 serrî bîyo.

Weşanxaneyê Roşna ra Diyna Kitabî

Şahab Laçîn, Estanekan û Meselayanê Gêlî ra, Roşna, Dîyarbekir 2016, 96 rîpelî

Cemal Pîranîj, Nuşteyê Verênî, Roşna, Dîyarbekir 2016, 72 rîpelî

Yanî eke nika nêdiyayne arê, nê sanik û meselayê ma zî, Homa emro derg bido, la çend serrî badê pey înan dir şiyêne binê herre, bîyêne vîndî.

Arêkerdoxê nê sanikan û meselayan Şahab Laçîn nika Unîversîteya Çewlîgî de lîsanso berz waneno û derheqê zîwan û kulturê xwu de hişyar o. Ey bi terzêko standard yê metodê arêdayîşê folklorî sanik û mesalayê Gêlî arêdayê.

Folklor zaf muhîm o, kok û rîş û rîşteleyê kulturê şarî tewr pak û îsbatkerde folklor de muhafeze benê, asenê. Zafê miletan seserra 19 û 20. de zemînê folklorî ser o miletbîyayîşê xwu îsbat kerd. La

esas folklor hetê qaydeyanê zîwanî ra zaf muhîm o, çimkî qayde û xususîyetê eslî yê zîwanî tewr baş û bi hawayêko orjînal folklor de muhafeze benê. Nika sanikê kirdkî (kirmancî, zazakî, dimilkî) sey otorîteyêkê eslî qilawuz û rêberê tewr sereke yê qaydeyanê kirdkî yê. Û çiyê hîna muhîm, eke folklorê kirdkî nê serran de arêndîyo, zaf ney belkî panc serrî, tewr zêde des serrî badê pey ma biwazin zî êdî ma nê-eşkenê çiyêko pak peyda bikin. Coka Weşanxaneyê Roşna, ancî rojnameyê Newepelî arêdayîşê eseranê folklorîkan zaf muhîm vî-neno.

Kitabê diyin ke Weşanxaneyê Roşna ra weşanîya, bi nameyê "Nuşteyê Verênî" yê Cemal Pîranîjî yo. Kitab 70 rîpelî yo û tede 17 nuşteyî, ancî vateyê verên û yew zî roportaj esto. Cemalî nîmeyê serranê 1990yan de dest bi nuştîşê kirdkî kerdo. O wext rojname û kovaranê cîya-cîyayan de

nuştî la şertanê bindestîye û zulmê dewleta tirkan ver nêeşkayo nuşteyanê xwu arşîv bikero, xwu het muhafeze bikero. Esas hetêk ra zî ma kurdan de kulturê arşîvkerdişî zaf kêmî yo, çin o. Coka Cemal Pîranîj bîy çend serrî ke bi ardimê hevalan û nas û dostanê xwu nusxayanê kovar û rojnameyan dima geyreno ke nuşteyanê xwu biyaro yew ca. Qismêk nuşteyê xwu bi no qayde peyda kerdî, la ihtîmal o ke qismêk zî bîyî vîndî. Seba ke nuşteyê ey yew ca de kom bibê, çiyê tewr muhîm zî, seba ke rewşa ê serran bêro zanayîş, nê nuşteyî sey kitab weşanayê.

APO PÎL

Murad CANŞAD

Xanima birazayê mi **pêmendbî**, pîzeyê xo de di lajî kerdêne pîl. Doman verî pîzeyê dayîka xo de dima zî verarda ci de beno pîl. Pîze de gonîya ci ra, verarde de şitê ci ra weno. Diletê ma zî do wextê xo tamam bikerê biyerê dinya û şitê dayîka xo ra biwerê.

Ê hîna nêameyê dinya **mulxîtê keyeyî** kewtê nameyan dima. Dayîka diletan, xanima birazayê mi, seba ke şona cemxaneyan de tenbur cenena û kilamanê heqîye vana, damara elewîyîye hetê tirkî ra ameya ci, nameyê yewerî Eren nayo pira. Xizir tenga ci de bireso, nameyê ê bînî mi rê verdayo.

Hepixane de o heqê ma esto ke ma hewte ra hewte keyeyê xo rê telefon abikîme. Mesrefê xo ma ser o yo. Ma karta telefonî erênenîme, formo ke sey waştîşnameyî bîyo amade dekenîme, hetanî des deqa-

yan înanê keyeyî de qisey kenîme. Ded û deza, xal û wareza, nas û dost; a saete û deqa de kam ke ama telefonî ser...

Veyva ma, pîrika diletan, ameya telefonî ser, hal û meseleyê nameyî mi rê vat. Mi va, şima zanenê, mi ke na pira ez bi zîwanê ma nana pira. Aye vat xora o riwal ra ma name to rê verdayo. Keyfê mi ame!

Mi hema dest berd qeleme, davîst nameyê lajekan bi manaya ci pîya nuştî, kerdî zereyê zerfe, heşa şima ra qina pulî lişte û na koşeyê corênî ro. Yê ma hepsîyan usulo verên o, ma hîna zî qina pulan lêsenîme!

Mi mektuba xo de vat, ancî şima zanenê la şima mi ra persenê, wa nameyê diletê bînî Espar bo. Oyo bîn Eren o, Eren û Espar têver de weş yenê. Eke şima pê Esparî qayîl nêbenê, nameyanê bînan ra yewerî biweçînê. Êyê keyeyî pê qayîl bîyê, vato tamam, nameyê xo Espar o.

Tabî mintiqaya ma de espar ney, aspar/ospor vajîyeno. Seba ke go-reyê zîwanê standardî bo, mi vat

Espar. Lajê Seyîd Rizayî Baba İbrahîm wexto ke Xozat de kişiyeno, bi fekê pîyê lajî ser o **şiware** vajîyeno. A şiware de wina vajîyeno:

"*Babayê mi bîyo ospor şiyê Xozato veşaye*

Di-hîrê serrî ra ver ceno pasayîna kirmancî"

Mi rê karê lexî-luxî peyda bîyo! Veyva ma, pîrika diletan, çi wext biyera telefonî ser, ez hema yarîya xo pê kena, vana: Pîrikê, ti senîn a? Wîyî, gunekê to, ti ha bena pîrike!

Qet xemê aye nîyo. Ez vana wa tenê xo extîyar hîs bikera û bikewa emrê şiyayeyî ver, a keyf kena û huyena. Ohet ra mi rê vana: Xizir to rê kî nesîb bikero.

Hîsêko veng gineno zerrîya mi ro; ez û tut-tornî, tenya ê mi ra kêmî mendê!

Mi rê karê lexî-luxî peyda bîyo la xafil ra çiyêk sereyê mi de teeq vat: Temam, veyva ma bena pîrike, la ez?... Kalikê diletan birayê min o, nêbo ke mi kalikîye ser ra name bikerê?

Xelxele gina zerrîya mi ro. Binê kemera huşke ra bo, eke mi kalikîye ser ra name bikerê, ez do çi wele û herre bikera xo sere ro! Ez hem ap hem zî xal a, apî û xalîye mi rê giran nêyena la ondêra kalikîye sey înan nîya ke... Duman mi bigêro!

Veyva ma, pîrika diletan, ancî ameye telefonî ser. Mi ancî tenê pê yarîya xo kerde la ez kewta derdê xo ver. Ez ci ra persaya: Temam, yê to pîrikî ya la yê mi bena çi? Nêbo ke mi kalikîye ser name bikerê!

Dora huyayîşî ameye aye. Vanê, dinya bi dorî ya, ge yê gewrî ya ge yê qerî ya. Veyva ma bi mirdîya xo huyaye. Dima vat: Ney, ney! Yê to apî ya, to rê vanê "Apo Pîl".

Zerrîya mi biye rehet, ez barê kalikîye ra xelisîyaya. Apîye tenga mi de resaye. Pîl û qij ferq nêkeno, ap ap o, ez "apê pîl" ra razî ya.

pêmendene: hemîle mendene; pîze nêweş bîyene

mulxûtê keyeyî: endamê aîle; şarê keyeyî

şiware: kilame (bi tirkî: ağıt)

Ferhengek

akincî, -ye: yerleşik
cayî, -ye: yerli
çarletî (zh): dördüz[ler]
çepernayîş (n): bulaşma, da-laşma; itişme-kakışma
çepgir, -e: solcu
çepgiriye (m): solculuk

diletî (zh): ikiz[ler]
ebûr (n): kuşların göç geçişi
elewat, -e: kocaman; iri
gilok (n): ip yumağı
girawe (m): ada
hamnan (n): yaz
hamnanî: yazın

hîrêletî (zh): üçüz[ler]
pabeste: bağılı
pançletî (zh): beşiz[ler]
pîl, -e: büyük
qil (n): tepe; sivri tepe
qirase, -ye: iri; büyükçe
rojeve (m): gündem

serçime: baş pınar; ana kaynak
serwer, -e: egemen; hakim
serweriye (m): egemenlik
tirkperestiye (m): Türkçülük
xonça (m): sofraya bezi
xû (n): huy
zimistanî: kışın

Nadîre Gûntaş Aldatmaz: “Ziwan çiqas ame şuxulnayene, hende ciwîyeno.”

Roportajkerdax:
Alî Aydin Çîçek

Ma bi xeyr dî Nadîre xanim. Verê verkan kitabê to yo newe xeyrên bo û ez hevî kena ma do hîna zaf eseranê to yê hêcayan biwanê.

- Orteyê xeyrî de bê! Zaf sipas.

To key dest bi nê romanê xo kerd û çiqas wext ser o gurîyaya?

- Mi di serrî ra aver dest pêkerd. Yanî hamnanê serra 2014î bî, wexto ke mi nîyet kerd û eynî wext de dest pêkerd. O wext ez hîna teqawit nêbîbî, gureyêne, ancax ez teberê gurîyayîşî de eleqedarê nuştîşî bîyêne. Coka hende erey qedîya. Emser aşma gucige ra nat ez teqawit bîya û ez şew û roj gureyaya ke kitabê xo biqedena, axirî aşma gulane de mi teslîmê weşanxaneyî kerd.

Heta nika kirmanckî de nêzdiyê des-des û panc romanî ameyê nuştene, la goreyê zanayîşê mi hem nuştuxî nê romanê û hem zî qehremanê nê romanê camêrdê. Nê heme romanî zî seba ma û edebîyatê ma zaf hêca yê. Kirmanckî de cayê romanê to “Piltane” zî zaf taybet û girîng o. Çunke hem romano tewr verên o ke hetê yew cinîke ra ameyo nuştene hem kî romano tewr verên o ke qehremana xo yew cinî ya. Qehremana romanê to Piltan a, yanî yew cinî ya. Gelo nê weçînişî de amancê to çî bî û ti wazena çî mesaj bidê? Reyna “Piltane” êna çî mana û no name seba to çî ifade keno?

- Seba nuştene yew romanî gerek yew ziwano dewlemend bibo û no ziwan zereyê heyatê rojaneyî de aktif bo. Ziwanê ma çiqas ke zereyê heyatê mayê verênî (dewe de) de zaf dewlemend bo kî heyatê modernî rê kêmî maneno. Na kêmîye tabî ke hakîmîya tirkî ra, ziwanê perwerdeyî nêbîyayîşî ra û tewr muhîmê xo tebayî rê nêbîyayîşî ra ya. Şar nîyadano ke kirmanckî bizano se beno nêzano se beno. Kamcî ziwan pere keno şar eyî de nîyadano. Coka qiseykerdaxê ziwanê ma roj bi roje benê kêmî. Îşte tam na ca de nuştene romanî zaf muhîm a. Esasen nuştene kirmanckî bi xo zaf muhîm a. Kam beno, çî beno wa bibo heme kî kirmanckî rê xizmetade muhîme kenê. Ez vana roman kî nê xizmetan ra yew o û tewr muhîmê xo yo. Û raywanîya nuştîşê kirmanckî çiqas zor a, çiqas bi zehmet a, ez zana. Raywanîya nuştîşê romanî çitûr a, ez zana. Ez bi to heme romannuştoxanê kirmanckî rê selam û hurmetanê xo rusnena.

Piltane qehremana romanî ya û nameyê xo dayo be romanî. Piltane yew vilika serê koyan a. Rengê xo

Nadîre Gûntaş Aldatmaz 1963 de dewa Mamekiye Pîlvank de ameya dinya. Mektebo verên dewa xo de wend. Seba ke wendişê xo dewam bikero 1976 de keyeyê înan bar kerdo şiyê merkezê Mamekiye. Mektebê mîyanên û lîse Mamekiye de wendî, dima 1984 de Anqara de dest bi wendişê unîversîte kerdo. Tehsilê unîversîte ra tepîya, serra 1994 ra bi na het malimîye kena.

Serra 2010 de kî mîyanê grûba tewr verêne de qismê Ziwan û Kulturê Kurdan yê Unîversîteya Artuklu de dest bi lîsansê berzî kerd û babeta folklorî ser o tezê xo yê masterî bi kirmanckî amade kerd. Tezê aye sey tezê tewr verên yê bi kurdî 2013 de bi hawayêko resmî qeubul bi. Nê demî de dest bi nuştîşê kirmanckî kerd û gelek nuşte û hikayeyê aye kovara *Şewçîla*, kovara *Vateyî*, rojnameyê *Newepelî* û keyepelê *Zazakî.Nefî* de weşanîyayî.

Eserê aye ke hetanî nika weşanîyayê nê yê:

- 1) Sanikanê Mamekiye ra, Çapa yewine, Weşanê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyenê ya Unîversîteya Artuklu, Mêrdîn 2013, 116 rîpelî / Çapa diyine, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2016, 168 rîpelî
- 2) Piyê Mi Kemane Cinitêne, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 96 rîpelî
- 3) Folklorê Kirmancan Ser o, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2014, 248 rîpelî
- 4) Piltane, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2016, 199 rîpelî

çequer o, zaf weş boye dana û tim zinde ya, qet huşk nêbena. Ge-ge kî eynî vilike ra “boye” vanê. Ez boya na vilike ra zaf hes kena. Hem boya aye hem kî emrê aye o derg tim bala mi antêne. Coka mi nameyê qehremana romanî Piltane naye pira.

Qehremana romanê mi yew cinî ya, çike seba yew cinîye nîya tenena rehet o. Ez qet nêfikirîya ke gelo qehremanê mi yew camêrd bo yan nê. Xora sere ra be nat hikaye yew cinîye ser o çerexîye serereyê mi de. Çiyode bîn kî ez vana qey sey cinîye Piltane qehremana verêne nîya. Romanê Munzur Çemî “Gula Çemê Pêrre” de kî qehremane yew cinî ya (Eke xelet nêbo nameyê xo Gulcane bîye).

Kitabê to heme yew kurgu yo yan çiyê rastikênê ke ti bîya şahid yan zî to ser o derbaz bîyê tey estê?

- Kitab heme kurgu yo. Labelê nê meseleyê ke kitab der ê, heme kî sereyê ma ra, sereyê cîrananê ma ra, sereyê hevalanê ma ra, sereyê dewijanê ma ra vîyartê ra. Ma qet yewe ra dûrî nîyîme. Coka çiqas ke kurgu yo hende kî rastkên o.

Ti wexto ke nusena, ferqê fekan-şîweyan zor dano to?

- Wexto ke ez nusena ez wazena ke heme kirmancî ziwanê mi fam bikerê. Coka ez qeyret kena ke bi ziwanê standardî binusa. Çi heyf ke na rey kî kesê ke derûdormeyê mi der ê, ê nêwanenê. Çike ê kî wazenê ke ziwanê dewa xo bivînê û biwanê. Rasta xo, xora kes wendene rê nêmireno, kirmanckî û standard ke bi

kî nêwendena xo rê kenê mana. Raşt kî wendena kirmanckî zaf zehmet a. Gerek na zehmetîye biancê û bi zanayîş, bi zerrî û can biwanê. Yanî hem nuştene ziwanê ma hem kî wendena ziwanê ma bi zerrî yo. Zerrîya to ke kewta nê karî ti heme zehmetan ancena. Zobî bi zor, bi xatir nêbeno.

Ti çî wextan de nusena? Na mana de wextê nuştîşî seba to muhîm o yan zî wext seba to çî ifade keno?

- Wexto ke ez gureyêne tayê rojê mi tol (veng) bî. Nê di serranê peyênan de ez sey malima branşî gureya, coka hefte de yew roje keye de bîya. Wexto ke ez malima mektebê verênî bîya kî ez cemê şanî de nêgureyêne. Sireyê nuştene nê romanî de ez mekteb ra ameyêne keye û mi dest bi nuştîşî kerdêne.

Kesê ke bi şewe gureyênê, zîhnê xo dahîna rind gureyeno, înan ra merdimê şewe vanê. Ê bînan ra kî merdime roje vajîyeno. Ez merdima şewe bîya. Mi ke çî nuştene tim şewe nuştene. Se ke şewe dest pêkerd heme çî hucumê sereyê mi kerdêne. O wext, wextê gencîya mi de nuştene mektuban zaf muhîme bîye. Mi hevalanê xo rê mektubê dergî nuştene. Mi heme bi şewe nuştene. Çitûr ke dejê merdimî bi şewe dahîna zor danê re merdimî eynî henî yo. Heme derdî, kederî bi şewe hucumê mezgê merdimî kenê. La nika ez nêşikîna bi şewe binusî, çike şan ke bî domanî keye der ê, ti nêşikîna vana “Şima ronîşê, ez tenê binusî, dima bêrî leyê şima.” Hem çimê mi kî sey verênî jîl nîyê.

Ez seba nuştene teqawit bîya. Roja ke mi teqawitîye heq kerde, a roje mi muracatê xo kerd. Teqawitîye ra avêr kî 4-5 aşmî mi bi rapor îdare kerd. Nika ez xoser a. Hende ke wextê mi bî ez nusena. Çike wext seba ma, bitaybetî seba mi zaf muhîm o. Hetê ra ziwan vîndîbîyayene der o, heto bîn ra ez û hevalê bînî, ê ke bi ziwanê ma eleqedarî yê, zafanî êdî gencî nîyê. Wext peyê ma de, mezela ma kineno. Ma gerek gamanê xo ê bînan ra di qatî rew bierjîme. Henî bo ke ma verê nê zamanî kewîme.

Ti kamcîn nuştuxan ra hes kena? Tesîrê kamcîn nuştuxî yan zî kamcîn nuştuxan to ser o esto? Yan zî çiyê ki ti tira îlham gêna esto?

- Ez to ra çiyode samîmî vaja, wexto ke ez kewta re na raye amacê mi edebîyat nêbî. Amacê mi xelesnayena domanîya mi bîye. Mi waşt ke sanikê kalikê mi vîndî nêbê. Ziwanê zerrîya mi vîndî mebo. Coka mi nuşt. Wexto ke merdim kewt be yew raye, a raye de çiyê ke merdimî nêhesabno kî yeno sereyê merdimî ser. Nuştuxîya mi kî henî dest pêkerde. Labelê verî ra be nat meraxê mi bi edebîyatî esto. Ez verî ra be nat wendiş ra hes kena. Ez tek bi tek nameyê înan menusî la wendena tayê nuştuxan dahîna weş a. Ez tesîrê kesî de menda-nêmenda ez nêzana. Wendoxî qerarê ey bidê. Ez şikîna zaf net vaja ke edebîyatê ma hîna zaf newe yo. Roman hîna zaf newe yo. Mekanê romanê ma zîyadeyê xo dewe ya. Yê mi kî qismen henî yo. Çike ziwanê ma sey ziwanê dewe mendo. Nika ez wazena ke nê ziwani bîyarîme şaristan û bibo ziwano zemanê. Coka derdê min o verên edebîyat ra zîyade adaptasyonê ziwani be heyatê neweyî ra yo.

Romannuştiş karêde giran o, la kirmanckî de no kar hîna giran o. Kirmanckî de, romannuştiş de çî problemî verê nuştuxanê ma de – bitaybetî verê cinîyan de- estê?

- Ez ke tecrubeyanê xo ra hereket bikerî dahîna rind beno. Ez bi xo tewr zêde kêmîya çekuyan ra muzdarîb bîya. Ti roman nusena, romanê de zaf çî romantîze beno û çekuyê romantîkî ma de zaf çin ê. Ti ê hîsan bêçekuyan nêşikîna bidayê. Fîlm bo ti bi jest û mîmîkan hel kena la roman de gerek çekuye bo, a kî çin a. Belkî esta ez nêzana la ferhengan de kî çin a. Heto bîn ra kî nuştene de gerek merdim xoser bo, çiqas vazê hende xoser bo. Ti wazena ke çiyê binusê la sereyê to de hezar çeşit astengî, manî estê. Ma vajî, waştî yewbînî lew

>>>

kenê, heyato rastikên de çîyo nîyanên esto û zaf tabî yo. Labelê wexto ke merdimî çîyode nîyanên nuşt, di rey, hîrê rey zêde fikirîyeno. Yan kî heto sîyasî ra to ke dîqet ant re çîyode probleminî ser, vîst reye fikirîyena ke zerrîya kesî meşîknê. Eyb nêbo. Ez çî zana problemê nîyanênî zaf ê. Ez texmîn nêkena ke seba cinîyan dahîna zaf bibê. Ez vana seba her nuştoxî/nuştuxe problemê nîyanênî estê. Çiqas ke destebera mi ra ameye mi goş panêkuya. Mi hama-hama bêsansur nuşt. Tabî na rehetîya mi tene kî nêwendena edebîyatê ma ra ya. Mi va, çitur ke bibo zaf kes nêwaneno, eke henî yo ez sey vatena xo binusî. Eke zaf biameyêne wendene belkî otosansur tenena zêde bîyêne.

To heta nika hem yew roman hem zî yew kitabê hikayeyan nuşt. Gelo nê di tewiran ra ti kamcîn tewirî xo rê nêzdî vînena?

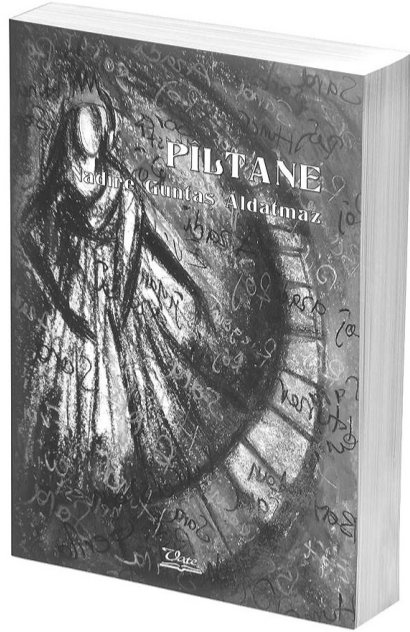
- Ez zaf emîne nîya la texmînê mi roman o. Çike hetê wendene ra kî ez roman tercîh kena. Ez hikaye de vîndî nêbena la roman cîya yo. Hem wendene hem kî nuştena romanî de ti xo rê heyatode bîn peyda kena. Ti hem tîya der a hem uca der a. Yew dinyaya neweye ti virajena û her çî ti îdare kena, ti şîkîna mudaxaleyê heme xirabinîyan bikerê û şîkîna heme xirabinîyan bimusnê. Hikayeyan de kî eynî çî esto feqet tena yew demo kilm o. Têsrê hikaye kî zobî weş o. Yanî tercîh kerdene çiqas ke zor a kî ez vana roman.

Ti kî zana ke edebîyat û xebata zîwanî de cenî zaf tay ca gênê. Gama ke to dest bi nuştîş kerd, nuştixanê bînan ra to reaksiyonêko senîn dî?

- Heme nuştuxê ma zaf pozîtîfî bî. Wexto ke mi raya verêne qalê sanikanê xo kerd Deniz Gundîzî va ma weşanenîme. Va ma cinîyan rê cîyayîya pozîtîfe kenîme, cinî ke çî binusê weşanenîme. Ez o wext zaf şaş bîbî. Dima mi Roşan Lezgîni rê yew maîl ruşna desinde cewab ame. Ez reyna şaş menda. Mi çend çî nuştî, Zazakî.net de weşanîyayî, Newepel û Şewçîla de weşanîyayî. No seba mi çîyode zaf muhîm bî û nînan hemîne ez seba nuştene motive kerda. Ez tim vana, eke ez ewro nusena û nuştayê mi ke tebayî rê benê pêro bi destekê kek Roşan Lezgîni yê. Ez sistemê gurîyayîşê ey zaf teqdîr kena. Ez vana ey bi no qeyret û destekê xo zaf kes çarna be raya kirmanckî ser.

Ti eserê ke zîwanê ma de ameyê weşanayene (bitaybetî roman) înan senî vînena?

- Wile romanê ke mi heta nika wendê û hikayeyî heme kî zaf serkewte yê. Çike ez bi xo zanena ke tengîya zîwanê ma zaf a. Ancî kî eserê nîyanenî vejînê, no bi xo çîyode zaf muhîm o. Tabî tayê hikayeyî zaf zaf serkewte yê. Belkî şîkînê hikayeyanê tirkî de têvererjîyê. Ez vana edebîyatê ma hetê hikaye û şîran ra dahîna aver o.

Nika xebata ke ti ser o gureyena yan zî çape rê amede ya esta?

- Na linge de ez teba nênusena la grûba redaksiyonê kovara Vateyî der a. Nika ez nuştexanê Vateyî wanena. Çîyode bîn kî ez beşdarê yew programê doktora bîya. Ez reyna talebe ya û no program zaf giran o. Ez gerek tim biwanî. Çoka belkî serrê, di serrî bînî ez eleqedarê doktora bena, dima reyna kirmanckî. Sereyê mi de yew proje esta la hîna zaf net nîya. Yanî tabî ke ez ca nêverdana û dewam kena.

Seba ciwîyayîşê kirmanckî û seba averşîyayîşê edebîyatê kirmanckî fikrê to çik o, peşniyazê to çik ê?

- Zîwan çiqas ke ame şuxulnayene hende ciwîyeno. Gerek tim qisey bibo, binivîşîyo, biwanîyo. Tewr muhîm kî gerek lingê rew no zîwan kar bikero. Yanî zanayîşê nê zîwanî gerek pere bikero. Key ke dewlete yew mamur girewt, kar û zanayîşê kirmanckî mecbur kerd, o wext ti bivîne no zîwan çitur hemleyan keno û aver sono. Coka gerek zîwan zîwanê perwerdeyî bo û bi destê dewlete bisevknîyo. Pekî, eve no hal çîyode nîyanên mumkin o? Ez kî nêzanena. Çîyo ke ez zanena, na dewlete a dewlete nîya.

Ez seba nê roportajî zaf sipas kena û xebatanê to de serkewtene wazena. Weşîye de bimane...

- Ez zaf sipas kena.

DERHEQÊ ÇEKUYA "KIRDASÎ" DE

M. Emîn KAÇAN

Mintiqaya "Kirdasîya" hîna zaf erdê Licê de, rojhelat û rojawanê Çemê Sarûme de ya. Tewr başûr de Daraqole û Bêhîn ra dest pêkena, dorûverê Çemê Sarûme teqîb kena û hetanî rojhelatê Dara Hênî û Çewlîgî şîna. Xwura rojhilatê Dara Hênî û Çewlîgî zî zozanê pîl ê, serçimeyê Çemê Sarûme uca yo.

Awanbîyayîşê mintiqaya Kirdasîya ya Licê mîyanê şarê ma de sey yew meselike hetê zaf kesan ra yena vatiş. La mi senî fekê xalê xwu Ebdula Fîdanî ra goşdarî kerda, ez o tewir nusena. Xal Ebdula nika 90 serre yo.

Mintiqaya Dîyarbekir, Mûş û Çewlîgî de yew mîre bibîyo. Nê cayan de yew şêro zîyanin bibîyo. Nê şêrî zaf însanî werdê. Mîreyî zî xebere şirawita û vato: "Kamo ke nê şêrî bikişo, mi ra çî biwazo ez o bidî."

Di birayî na mesela pê hesîyenê. Nameyê ê pîlî Ebdulwasif û qij zî Araş beno. Nê her di birayî qerar danê ku şêrî bikişê. Her di birayî zî elewatî benê. Planê xwu virazenê û şîne mîyanê dehle, cayê şêrî de xwu limnenê. Birayo pîl lak pêşeno destê xwu ro û yew giloko pîl virazeno, birayê qijî ra vano: "Gava ke şêr ame ez o şêrî vernîyê ey, go şêr êrîşê min bikero û min bierzo erd. Ez o jî destê xwu bi gilokê lakî wa bikerî fekê ey. Gava ma yewbînan çeperna, ti zî pey ra bê û bi kalmeyê xwu şêrî bikişê. Eynî sey planê xwu hereket kenê û şêrî kişenê. Dima goşanê şêrî tera kenê û şîne keye. La badê pey her kes vano ma şêr kişto. Peynî de nê birayî goşanê şêrî nîşanê mîreyî danê û isbat kenê ke înan şêr kişto. Mîre vano: "Şîma çî vazenê?" Ê zî mîreyî ra mintiqaya Kirdasîya û zozanê ke rojhelatê Dara Hênî û Çewlîgî de yê wazenê. La na mintîqa de o wext awanî çîne bîya. Çend heywanê înan estbîyê û seba ke deşt û ko de koçerî bikerê na mintîqa waşt. Mîre zî nê waştîşê înan qebul keno.

Nê di birayî, zimistanî mintiqaya Kirdasîya de manenê û hamnanî zî şîne zozanan. Dima nifusê înan zaf zêdîyeno û benê eşîrêk. Nameyê a eşîre "Ziktê" ya. La ewro eşîra Ziktê vila bîya, nêmenda.

Dima, sey di babîyan yewbînan ra cîya benê. Yew bab mintiqaya zozanî de maneno (şarê Dara Hênî û dorûverê ey nê babî ra yo). O bîn zî yeno deşte, mintiqaya ke nika ci ra "Kirdasîya" yena vatiş, uca maneno. Bi no qayde eşîre bîya di birrî. Şaro ke cor, ko de mendo înan ra vanê "Kird", êyê ke deşte de mendê ra zî vanê "Kirdasî". Kirdî û kirdasî lajê apanê yewbînan ê. La kirdî kirdasîyan ra nêvanê "kirdasî" zafane vanê "koçerî". Şaro ke derûdorê mintiqaya Kirdasîya de yo, ê înan ra vanê "Kirdasî". Yanî ma-

naya "koçerî" de vanê. Kirdê ke koçerîye kenê, ê bîyê kirdasî. Seba ke koçerî deşt û zozan kenê coka nêşite yê, feqîr ê, heta xanîyê înan zî çîne bîyê, loma hetê şarê akincî (yerleşik) ra qij ameyê dîyayîş. Keynayê xwu zî nêdayê kirdasîyan. No qijdîyayîş kewto mîyanê vateyê verênan zî. Mesela, mintiqaya Kirdaneyî de vanê: "Kirdasî, meke nasî. To kerd nasî, ci ra nêbenê xilasî!" Kemal Badîllî zî gama ke kitabê xwu yê gramerî de behsê çekuya "kird" û "kirdasî" keno o zî nê qijdîyayîşî îşaret keno, vano "biraz da küçümseme ile". Heta no vate bi hawayêk dekewto metnanê oryantalistan zî. Hugo Makasî serranê 1900yan de, dorê Mêrdînî de derheqê folklor û zîwanê kurdan de xebatêk kerda, no vate qeyd kerdo: "Kurd û kirdasî, pê ra meke tu nasî, hem tê, hem dixwe, hem dixwaze." (Kurdische Texte und Kurdische Studien, r. 33)

Kirdî, cayê xwu de mendê la kirdasîyan zî ancî deşt û zozan kerdo. Têkilîya kirdasîyan û zozananê Çewlîgî, çî roje nêbirîyaya. Ewro zî uca zozanê kirdasîyan estê û hema zî kirdasî koçerîye kenê. (Seba melumatê zêdeyî, biewnîn: Newepel-83, "Wareyê Ma" r. 1-4)

Nê koyî û zozanî mintiqaya Dara Hênî de yê la mintiqaya Kirdasîyan mabeynê Licê û Pasûrî de ya. Hetê cografya ra zî mêrdim biewnîyo nê her di mintiqayan ra, senî yewbînan tamam kenê, weş aseno: deşte, ko, çem û heywanî... Xwura seba koçeran nê çar çî bes ê. Zimistanî deşte de mendê, hamnanî şîyê ko/zozan û çem zî xwura înan û heywananê înan rê çîmeyê awa heyatî bîyo.

Zemanêk kirdan ra birrêk ameyo binê Licê de ca bîyo. Înan ra zî "kirdê cêrî" ameyo vatiş. Nuştuxê Mewlûdê Kirdkî Ehmedê Xasî nê kirdan ra yo.

Sêwregî û cayanê bînan de zî kirdasî estê. La ê cayan de kurmancan ra vanê kirdasî. Feqet mesela eynî ya. Yanî meselaya cayîyan/akincîyan û ê ke dima ameyê uca ya. Ez panc serrî Sêwregî de menda, çîyo ke mi fehm kerd no yo: Cayîyê/akincîyê Sêwregî Çewlîgî ra, Dêrsim ra, dorê Dîyarbekirî ra şîyê û Sêwregî kerda ware. Zafê şarê Sêwregî dimilî yo. Ê cayîyê ke kurmanckî bîyê, zafê înan zî bîyê dimilî. Kurmanckê ke dima ameyê Sêwregî, înan ra vanê "kirdasî". Yanî manaya "kirdasî" wina ya: kirdê ke cayî nîyê, koçer ê, feqîr ê... Şarê Sêwregî, kurmanckî qij dîyê û heta ke xwu ra nêhesebnayê. Yanî ê xerîb qebul kerdê. Gava ke derheqê înan de çîyêk vanê û seba ke înan qij nîşan bidê vanê "Kirdasî!" Loma, merdim vînenê, êyê ke cayî nîyê, koçer ê, feqîr ê, înan ra "kirdasî" ameyo vatiş û qij ameyê dîyayîş.

Sey netîce, merdim eşkeno vajo, çekuyê "kirdasî" eslê xwu de neke seba kurmanckan, esas seba kurdanê koçeran ameyo vatiş. Loma nika hem kirdê (zazayê) kirdasî hem zî kurmanckê kirdasî estê. Mesela, ez bi xwu kirdasîyanê kirdan (zazayan) ra ya.

WERDÊ MA

ŞOLIK

Amadekare: Necîbe Kirmizigul

Malzeme: Ardî, riwenê keyî, gozî yan fistiqî, rib, sole.

Viraştiş: Sole dekerê mîyanê ardan û bi aw a bialawê. Wa mîrê şima awin bo. Dima yan tewqe ser o yan zî taweyê teflonî de bipewcê. Eke tewqe ser o bipewcîyo serê tewqe riwen bikerê dima bi tas a mîr veradê ser û bi tîr a tewqe ser o tenik gilover bikerê. Pewcîya tepîya dêmê, wa kişta bîne zî bipewcîyo û ronê. Her kilore rê riwen tewqe sawê. Bi no qeyde taweyê teflonî de zî beno. La tawe de riwen hewce nêkeno, mîr nêduseno bin ro. Bi no qeyde mîrê xo kerdî kilorî tepîya wa kilorê şima serdin bê.

Riwenê xo yew quşxane de tayen sûr bikerê û ribê xo veradê mîyan û tay awe zî dekerê mîyan, wa bigirêyo. Goreyê şîrî-nîya ci awe dekerê mîyan. Eke zaf şîrin wazenê awe tay dekerê, nêwazenê zî zaf awe dekerê mîyan. Rib girêya tepîya kilorê şima yê ke bîyê serdin, yew bi yew ribî ro cenê û vejê û yew tepsî de pêsernên. Dima gozan yan zî fistiqan, êdî şima kamcîn tercîh kenê, dekerê mabênê kiloran û kiloran etore bikerê yew tepsî de, etoran riz bikerê, dima kardî ya etoran dîlim bikerê. Yan zî wexto ke şima kilorê xo cenay rib ro û vetî, yew tepsî de pê sernê la qat bi qat mabênê înan gozî yan fistiqî dekerê mîyan. Kiloranê xo sey dîlimê baqlawa bibirnê. Her di şeklan de zî dima reyna tayên rib ser ra çarnê. Afîyet bo.

ŞANİKA DÊVE

Arêkerdoxe: **Sevîm Aydın**Vatoxe: **Gullu Aydın**Mintiqa: **Çêrme**

Waxto verên de jû paşa û hawt lajê xo bîyê. Jû kî dêve û hawt çênayê xo bîyê. Lajê pîlî yê nê paşayî zerrîya xo verdaya çêna pîle ya dêve. Vano bawo çêna dêve mi rê bîya. Vano, ero biko ez çitur çêna dêve to rê bîyarî? Vano, ez ci ra hes kon, mi rê bîya. Qayt keno ke pê lajê xo nêşkîno, şono ano.

Zamanê orte ra şono, na raye kî lajê xo yê dîyin çêna dîyine rê beno aşiq, o kî aye wazeno, o kî aye ano. Ê hîrêyin kî zerrîya xo kûna çêna hîrêyine, o kî aye rê beno aşiq, o kî aye ano. No tore hawt lajê paşayî hawt çênanê dêve de zewejînê.

Ê paşayî xerja hawt lajanê xo, jû kî çêna xo bena. Hawt lajê paşayî ke zewejînê nê yênê jû ca, qerar cênê, vanê, xora jû wayê ma ya, ma qîmetê na waya xo bizanîme, ezîyet medîme, megurenîme, texto zernên bivirazîme, ser o ronîştênîme de. Pêro benê top, qesey kenê û ebe cênîyanê xo ra qeseyê xo kenê jû. Nê birayî û veyvî dormê çêneke de xizmete kenê, azete kenê, qîmet danê ci. Hama na veyva qije zaf xiravîna bena, xo xo de qe xêrê zêyîya xo nêwazena, boyna aye rê xiravîye kena.

Rojê mal şono kuno hêga. Na veyva qije şona mal hêga ra vejena, yena zêyîya xo ra vana ti yîta nîşena ro, kar nêkena, ma şonîme xizmeta to kenîme, nîya hîn tabîî...

Reyê hîn, di hîn, hîrê hîn, her roj nîya...

Na çêneke qayt kena ke nîya nêbeno. Veyva qije ci rê zaf heqeret kena, tim qesû şanena ci. Rojê ancîna mal kûno hêga, na raye kî na urzena ra teknana şona, hêga ra malî vejena yêna çê. Ê veyvanê xo yê bînû ra do wazena hama înu ra ver na veyva qije xelesîna ra şona. Şona jû muya maya xo, yanî muya dêve, sare ra wuncena, erzena ortê doylî, ana dana çêneke. Çêneke se ke şimena, ci rê çîyê beno; feqet fam nê-

kena çik o ci rê beno. Roj be roj na çêneke perç bena, zereyê xo puf beno. Nafay kî veyva xo ya qije ci ra vana, "Tew tew! Waya hawt birawû, texto zernên viraştî, ser o da ronîştene, reyê kî çê birayanê xo de domanû nêweş a." Birayî na xevere hesnenê, fikiryanê vanê ma se bikerîme, çitur bikerîme, çike bikero birayê ma yo qij bese keno ke bikero, ma na kar ra raxelesneno. Zobîna ma nêşkînme ke ebe destanê xo waya xo bikîşîme.

Waye û birayo qij kî jûmîn ra zaf hes kenê, qe mavênê înu de awe derbaz nêbena. Hama cênîya birayê qijî xêr be zêyîya xo nêkena. Se ke muya maya xo dana ci, çêneke şimena pêro zereyê çêneke de beno mor û milawun erzîno pêser. Birayo qij vano wayê, bê ma şîme. Ez û ti biteknîme pîya çê ra şîme. Xo rê waya xo cêno tekneno şono. Şono, şono pê hawt kowû, pê hawt kowû de şono serê koyê ra vindeno. Beno tarî, xo rê uja pîya kunê ra. Çêneke xo xo de fikirîna vana mebo ke no peşewe mi îta ca verdo, bitekno şêro.

Wurzena ra, uçikê xo û uçikê birayê xo jumîn ra derzena, kuna ra. Bira haşar o tavî, xo nano ro hewn, vano eceva ez çitur waya xo ca verdî şêrî. Waye ke uçikê xo û birayî jumîn ra derzena, vana, qa no înda mi ca nêverdano nêşono. A ke şîye hewn ra, bira wurzeno ra uçikê xo uçikê waya xo ra keno. Remeno tekneno şono. Înda kuno nêzdîyê çêyî, o waxt çêneke kî haşar bena, qayt kena ke birayî uja ca verda, uçikê xo kî ci ra kerdo tekito şîyo. Na zawt dana piro, vana, vana "Bira bira, dîlegê mi ke Heqî ra esto, astê morî şêro linga to ra, ti bifetelîyê, to rê derman çînê bo, destê mi ra dermanê to bêro dîyane, ma na kerden a ke to mi rê kerdê!"

Waye kî wurzena ra şona, dûrî şona, nêzdî şona. Şona çê feqîrê de vejîna, vana, kesê mi çîn o, birayê minê qijî ez ardane serê filan koyî ra ca verdena, rema tekî şî. Ez xo rê yon, xizmet û azeta sima kon, lewê

sima de vindon. Dêrdê xo ke ci rê kerd ya, çêneke cênê lewê xo, xo rê uja vindena.

Bira kî tekneno şono ke nêzdîyê çêyî kuyo, astê morî uja şono linge ra, firganê xo de hard û asmên ro şona. Ebe no tore tekneno şono çê, se kenê ke ci rê çare nêvenêne, dejê xo de cîyerû ro şono, hîn ke linga xo dejena firganîya xo hard û asmên ro şona. Şono doxtorû, şono hekîmû, fetelîno, cayê nêverdano hama ci rê derman nîno dîyene. Na çêneke kî xeylê zaman çê ey feqîrî de manena, çî waxt orte ra vêreno ra, vi-rejnena ra, mor û milawuno ke zereyê aye de pêro kena tever, aresîna ra, of wuncena bena rehet. Waxtê ra dime kî lajê ey feqîrî de zewejîna, bena wariyê domanû.

Rojê qayt kena ke jû na wo cêr o topal-topal yêno, lengeno yanî.

Domananê xo ra vana, jû na wo cêr o yêno, xalê sima wo, verva xalê xo şêrê, şêrê bîcerê bîyarê, o nêşkîno bêro. Domanî vazenê şonê vanê, "Xalo, xalo, xalo!" Vano "Hîya hîya, mi kî waya xo dê mêrde ke xalo, xalo çî xalo? Mi waya xo dê mêrde, domanê waya mi bî ke mi ra vanê xalo!"

Kunê binê harmû, jû kuno na hete jû kuno o hete, destû de pêcênê benê zere. Çêneke xoş-beş kena, çêneke ey nas kena, o çêneke nas nêkeno. Kena meyman, ci ra pers kena vana, se bîyo bi to, linga to çî ra dejena?

Vano, ma hawt tenî lajê paşayî bîme, jû kî waya ma bîye. Waya ma nêweş kote, se bî ci rê, pêruna va ke, nîya nîya, îşte iftîra eşte ci, se kerd, mi kî gurete berde filan ca de peşewe ca verde, tekîtanê şîyane kotane nêzdîyê çêyî. O waxt nêzon çî şî linga mi ra, ez fetelîyane doxtorû ra, hekîmû ra, kotî ke fetelîyane, mi rê derman nîyama dîyene.

Vana, ê ala bîya reyê qaytê ci kerî. Ana vejena qaytê ci kena ke linge masa, gureto we, nê teqîna nê kî nîşena. Vana ala vinde, ez reyê der-

zenî ra ser fî, Heqo reyê ke na serê xo der bo, beno ke rinde bo. Se ke derzenî fîne ra ci, a qefçîlîye telva astê morî ra pêro ci ra erzîna şona, canê mordemekî beno rehet. Vano wayê wayê, xêrê to bo, çand serrî yo ke ez nîya wuncenû, kesî mi rê çareyê nêdî. Vana ma to ez nas kerdane? Birayê xo vano, nê, mi ti nas nêkerda. Vana, ma sima hawt tenî birayî bî, jû kî waya sima bîye, sima pêro çênanê a dêve de zewejîyayî. Cênîya to boyna mi rê xiravîye kerdêne, sima yanî mi rê text viraşt, ez ser o dane ronîştêne, va ke jû waya ma wa, kar mekero. Cênîya to boyna mi de ceng kerdêne, çî kar ke kerdêne amêne mi rê boyna kerdêne se-revde. Ez kî rojê şîyane, mal kutbî hêga, mi hêga ra mal vet, qefelîyane amane, mi do waşt, cênîya to şîyê mi rê bardaxê do ard, da mi, mi se ke o do şîmit, înda ez nêzon mi rê se bî, nêweş kotane, zerê mi perç bî, çî ke bî, o do ra mi rê bî.

To kî ez ardane serê filan koyî ra ca verdane, rema tekîta şîya. Ez îk wuştana ra ke ti şîya, mi zawt da to ro. Mi va, sstê morî şêro linga to ra, ti bifetelîyê, çare to rê mêro dîyane, destê mi to rê derman bo. Çêneke uçikê xo yo ke çê de do we, ey kî ana musnena ra ci, vana qayt bike, no kî uçikê ma wo, vana pêro cênîya to mi rê kerd, çî ke kerd.

Vano, ez nika ke şîyane aye çîr û vir kon kîşon. Tekneno şono çê, qayt kenê ke birayê xo bîyo rind, pers kenê vanê ti şîya kotî, to se kerd, çî kerd, çutir bîya weş? Ci rê jû be jû qesey keno vano ez şîyane çê waya xo de vejîyane, mi waya xo dîye, destê waya mi, mi rê bî derman, bîyane rinde. Dima şono cênîya xo pêceno mirdîya xo cênîya xo exterme keno. Astora xo ya jûyê keno têşan jûyê keno vêşan. Vaşî hetê a vêşane de nano ro, awe kî hetê a têşane de nano ro. A ke vêşan a xo hetê vaşî ser kaş kena, a ke têşan a kî xo hetê awe ser xo kaş kena. Cênîya xo kî ê di astorû ra gire dano, cênîke na het û o het ser kaş kenê, çîr û vir kenê, nanê ro pêser, o kî şono cêno beno erzeno.

Şanike şîye xo rê, ez kî mendane to rê.

WESÎYETA MÊRIKÎ

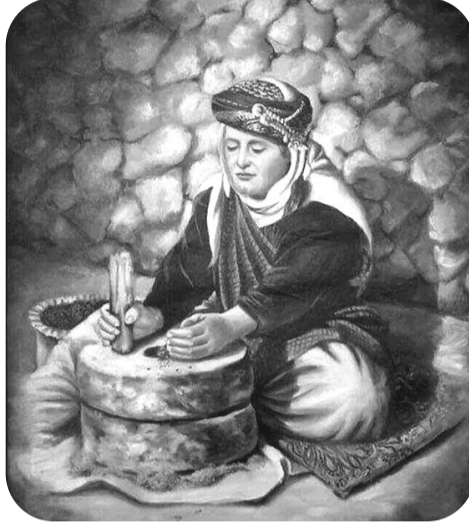
Huseyîn ÇAKAN

Mela beno meymanê cîranê xo. Cîniya mêrikî înan rê şamî ana serê xonça de nana ro û şina. Mela pa wayîrê keyeyî palan şaneno xonça ver, mirdîya xo werdê xo weno, tenggan şidêneno. Dima cîniya mêrikî desmale dana melayî, mela pê fek û destanê xo estereno. Gama ke mela peyser desmale dano cîniye, cîniye desmale gêna la vîstikêk ewnîyena melayî ra, rîyê aye peşmirîyeno, nêedilîyena vecyena teber. No peşmirîyayîşê cîniye kerm fineno zereyê mêrikî, coka şik beno cîniye ser.

Mêrik xo bi xo fikirêno, melayî ra zî şik keno. Seba ke nîyetê melayî fehm bikero, pê qestî vano "Seydayê min, qey Homayî, cinî qinesteyê camêrdî ra xuliqîyayê?" Mela vano "Pêroyê cîniyan nefstenik û kêmaqil ê. Haşa Şeytanî waşt Homayî bixapêno, la nêeşka. Waşt Ademî bixapêno, ancî nêeşka. Seba ke Hewa nefstenik û kêmaqile bî, coka a rehet xapênaye. Hewa zî Adem xapêna." A vîstike mêrik zereyê xo de vano "Hi, hi, hi! Mela wazeno mi ra vajo Şeytan nêeşkeno mi bixapêno la cîniya to wazena mi bixapêno."

Dima mela û mêrik bineyna zî qisey kenê. Mela vano "Desmacê mi çin o, ez wazena desmac bigêrî." Mêrik senî cayê xo ra wurzeno ke

vaco cênîk awk deke mesîne, ewnîyeno ke cîniye mesîne dekerda û verê berî de naya ro. Mêrik zereyê xo de vano "Hela hela! Na cîniye ça ra zanayne mela wazeno desmac bigêro." Derheqê cîniye de şikê ey hîna beno zêde.

Mela desmac gêno, dima secde rafineno, nimac keno. Senî ke nimac qedêneno, destê xo beno şaşika xo, dewisneno xo sere ra û heto bîn ra zî tizbî anceno. Dima vano "Cinî nanheram a, bê xebra mêrdeyê xo gereka hetêk wa nêşêro, nêgeyro." A hele mêrik xo rê vano "E, mi fehm kerd. Mela wazeno mi ra vaco wa çimê to cîniya to ser o bo!"

Ti nêvanê ke mela bîyo sey estorê fealfî, kewto cîniya ey dima, hema newe xebra mêrikî pê bena! Coka êdî cîniya mêrikî se ra şina, mêrik cîniya xo teqîb keno. La cîniye rew ferq

kena ke mêrik ha aye paweno. Coka mêrikî ra persena vana "Mêrik, qey ti ha mi teqîb kenê?" Mêrik zurî keno vano "Nê!"

La zerrîya mêrikî nêbena rehet. Seba ke mêrik nîyetê cîniya xo û melayî fehm bikero, pê qestî kuweno cile, kixeno û dindanan reqneno. Vang dano cîniya xo û vano "Erê, lez veng bide melayî, wa biyero mi ser o biwano, ez ha mirena." Cîniya mêrikî bermena, dana xo zanîyan ro, kena qîrî û warî. Xebere şawena melayî rê, vana "Mêrdeyê mi kewto sekrat, ha mireno. Lez biyere ser o biwane." Mela zî lazûbez şaşike besteno, vazdano keyeyê mêrikî.

Senî ke mela reseno mêrikî het, mêrik binê çiman ra ewnîyeno ci ra û zereyê xo de vano "Mi di eyarê to ra kerdo, ewro go boya fişanê to vecîyo meydan!" Mêrik pê qestî ya bineyke lewanê xo leqeno û tikê çîyan xo fek de vajorneno. Dima eşhedê xo ano û xo nano mergî.

Mela vano de hîn merdo. Ser o duayan waneno û puf keno ci. Cîniya mêrikî ra vano "Sereyê to weş bo, mêrikê to merd. Homa rehma xo pê bikero. La verî ke bimro, mi rê wesîyeta xo kerde va 'Eke ez merda wa mela cîniya mi xo rê mare bikero.'" A hele cineke zî yew het ra destan dana zanîyanê xo ro bermena heto bîn ra zî sereyê xo sey gangola têşanena û vano "Wulay rehmetî mi ra zî vat, mi ra zî vat, mi ra zî vat..." A vîstike de mêrik xo de nêgêno, sey cindî pereno xo ser û vano "Mi di gorê babîyê to ra kerdo, herê mi key to ra vat?"

QAMIŞLO (27.07.2016)

Hemîd Hozan

Na dinya rind û hîra de
Her kes ca û warey xwu de
Mîyanê zewq û sefa de
La ma hê şîn û berme de

Dinya şarî r' roşnayî ya
Her kesî r' kêf û şayî ya
Tena ma rê xemgînî ya
Cuye ma rê zebanî ya

Şar ho koşk û serayan de
Ma hê binê bombayan de
Ma kişenê welatan de
Termê ma binê banan de

La qey Homay ra rewa yo?
Kişayîş tim para ma yo
No mîrasê seserra yo
Qey no hal do nêvurîyo?

RASTKERDIŞ

Hûmara 89. rîpel 7 de nuştayê "ZÎYARA KOYÊ QIRXLERAN" bi destê Pala Muslimî nusîyaya. Labelê herinda nuştaxî de bi xeletîye nameyê Huseyîn ÇAKANî nusîyayo. Ma na xeletîye rast kenê û nuştaxan û wendoxanê xo ra uzrê xo wazenê.

DARBÊYÊ 12Ê
ÊLULE Û AZIJ

Îsmet BOR

Wexto ki darbeyê 12ê êlule beno, xortê azijî ke çepgir ê pêro remenê şinê dewanê Azî ra dewa Dugernûn.

Cendermeyî erzenê dewe ser, la xortî pê hesîyenê, remenê şinê Koyê Hesarî de xo nimnenê.

Cendermeyî gêrenê nêgêrenê xortan nêvînenê.

Dewijan ra yewî tepişenê û vanê "Lajê to kamca yo, şo bîya!"

Dewij vano "Ez nêzana kamca yo. Remayo şîyo xo nimito."

Cendermeyî vanê "O wext vanda ci bide, wa bîyoro!"

Dewij keweno cendermeyan ver, dewe ra gêreno û verî bi tirkî û vengêko nizmek a vano "Oxlim Silhedîn, nerdesin? Gel, gel!" Yanî "Lawê m' Silhedîn, ti kamca yê! Bîye, bîye!" Û dima zî bi kirdkî vengo berz a vano "Hû! Ero ti mêyêr ha!"

Mamikî - 1

Arêkerdax: Şaynebî Laçîn
Mintiqa: Gêl

Keynekî rindî royan di
Sabûn û şane kinar di
Xortî bendedê keynan di

* * *

Kerr û kuçî mi ro bivarê
Erd û asmîn mi ro bêro pê
Derd û kulî mi biantînê
Wa mi derdê qesba nêdînê

* * *

Dato dato ling şirqato
Mi to ra se wato
Ti şî Ayro Pîl di wato

* * *

Serê bandê Rahîma qulêka hor a
Binê bandê Rahîma qulêka hor a
Ena bêmrade bocîya kor a

* * *

Şewan ra şew qiryaybî
Badî tîfîngî teqaybî
Zerra Mesuda Albay ca ra hewilyaybî

* * *

Va yeno vayê Hinbilî
Dano paçandê Gêlî
Piskê ena bêmradi şimbêlî
Derê kena zimbêlî

* * *

Nimac o; şefeq o
Yawaş şo, wa layîf nêleqo
Pirnika Xortoy wa biteqo

* * *

Tay yenê çarşefmor î
Şonê qatê corî
Wirdî çimê wayi kor î

* * *

Vera Gêlî cemed besto
Ena bêmrade bebek besto
Çî-mî çin yo sere ra besto
Qerawatê babay ver a besto

* * *

Nano awî yo
Famlê Edêke mawî yo
Xelîl lacê walî yo

* * *

Va yeno xuşxuşneno
Pelê koman rişneno
Mastê Emê tirşneno

* * *

Koy Siltan a
Waya zewcî birayan a
Her hesî hezey xwu zana

* * *

Kerrê Bîrî zozan o
Cayê sîyay û esmeran o
Gulê bance boca sewlano
Mahmud bawkê 'eylan o

* * *

Awî weş a, awa denî
Sey weş a, seya Kerrî
Çetin o, derdê zerrî
Gunekê mi feqîrî

* * *

Maro sîya deq-deq o
Ayo ki becîyeno biteqo
Hûmay miradê ma biko

* Not: Mi nê mamikî 20.09.2015 de, Gêl de, mehlaya Çepanî ra, fekê Elî Ezoy ra arêkerdî. Elî Ezoy o wext 85 serre bi. Wendiş-nuştîşê ey çin bi.

Gola Qulingî nizdîyê yew mezrayê dewa Hezarşa de ya. Hezarşa mintiqaya Meneşkûtî de pabesteyê qezaya Bongilanî yew dew a. Çewlîg ra dûrîya Gola Qulingî nizdîyê 50 km ya.

Gola Qulingî yew gola tebîî ya û girdîya xo nizdîyê 300-350 metreçare ya. Zereyê na gole de hîrê hebî girawî estê. Girdîyê nê girawan 10-15 metreçare ya. Girawê ke zereyê gole de yê, sabît niyê, awe ser o geyrenê, asnawe kenê. Ê girawan ser o çend hebî darî zî estê. Semedê nê girawanê hereketinan ra Gola Qulingî ra bi tirkî vato "Yüzenadalar Gölü".

Dormaleyê Gola Qulingî de keylê qamişî estê. Cuwa ver wextê ebûrê teyran de çahar hebî qulingî ameynê verê gole de halîn virastênê. Nê qulingî hetanî payîzo peyîn uca mendêne, bîyêne zîyed, hûmarê xo bîyêne heşt hebî û dima şîyêne. Serra bîne çahar hebî reyna ameyne verê gole. Semedê nê qulingan nameyê na gole esas "Gola Qulingan" panîyaya la dima kilm kerda vato "Gola Qulingî". Labelê nê serranê peyînan de dorûverê gole biyo cayêko turîstîk, sixletî virazîyaya, insanan xozayê ucaî xerepnaya. No sebeb ra hinî wextê koçkerdişê teyran de qulingî nîne verê gole.

Gola Qulingî zereyê yew daristanî de ya û dormaleyê xo heme qil ê. Xorîniya xo her ca de yew nîya, ca ra ca vurîyena, mabeynê 15-40 metreyî de ya. Gole, awa xo binê hardî ra gêna û çet kê mênêbena. Awa aye zelal a, pak a, şîrîn a û şimiyena.

Seke ma cor de zî va, mintiqaya ke Gola Qulingî tede ya nameyê a mintiqaya Meneşkût o. Uca de heşt dewî estê. Na mintiqaya hetê rocawanî ra Layê Masala (Esence Deresi) ra dest pêkena, hetê rojhelatî de hetanî Girvas şina. Girvas ra wet sînorê Mûşî dest pêkeno.

Meneşkût û Gola Qulingî

Aydin BATUR

Hetê başûrî ra kiştê raharê asfaltî yê Çewlîg û Mûşî ra, dewa Serbonî ra dest pêkena, vakur de hetanî sînorê Kanîreşî şina. Bi kilmîye na mintiqaya ko û wareyê Şerefdînî û dormaleyê ey de ya.

Dewê ke mintiqaya Meneşkûtî de yê nê yê:

1-Melekan (Mutluca): Bi zacakî ne dewe ra vanê "Malûn", kurmançî vanê "Melekan". Na dewe merkezê mintiqaya Meneşkûtî ya.

2-Xirbizûn (Yiğitharmanî)

3-Hezarşa (Hazarsah)

4-Qasimûn (Elbaşî)

5-Girvas (Arakonak): Nika nehîya ya û tede beledîye esta.

6-Mezrê Şadûn (Göksü)

7-Bongilan (Solhan): Cuwa ver qij bî û nahîye bî. Nika qezayê Çewlîgî ya.

8-Serbon (Dilektepe)

Mezrayê dewa Xirbizûnî Azad ne tede şarê na mintiqaya pêro zaza yê û sunnî yê. Nufûsê na mezra zî esas nîmeyê ci zaza, nîmeyê ci kurmanç o.

Dewa Melekan merkezê mintiqaya Meneşkûtî hesabîyena û na dewe de familyayê şêxanê Melekan estê. Nika peynameyê înan "Sönmez", "Söylemez", "Bilmez", "Katiksız" û "Şahin" o. Tornanê Şêx Evdilayî ra Mahmut Sönmez lajê Amîna xanime yo. Amîna xanime zî keynaya Şêx Evdilayî ya. Bê Amîna xanime tutê Şêx Evdilayê Melekan de çinê bî. Çend rey cîya-cîya partiyan ra sey mebûsê meclîsê tirkan weçîniya.

Vanê nameyê kalikê înan "Melayo Kal" (Mela Mistafa) bîyo û nizdîyê 400-450 serrî verê cû başûr ra ameyo uca meskûn bîyo, kowto înzîwa. Nameyê dewe nê "Melayê Kalî" ra yena. Melayê Kalî ra dima uca de tornanê ey ra

yewî şêxtî girewta û yew medresa awan kerda. Şarê mintiqaya Meneşkûtî ser o verî ra nat tesîrê na medresa û şêxanê Melekan bibi. Medresaya Melekan ra zaf alimî vejîyayê û nê şêxê Melekan pîl û risipîyê na mintiqaya qebul bîyê.

Şêx Evdilayê Melekan şêxanê na dewe ra bi. Şêx Evdila hem eqrebayê Şêx Seîdî hem zî eqrebayê Xalid Begê Cibîrî bi û herbê Şêx Seîdî de artêşa kurdan de qumandanê cebheyê Gimgim û Mûşî bi. Mexlûbîyetê kurdan ra dima Şêx Evdila pa Şêx Seîdî ya, Gimgim de, serê pirdê Ebdurrehman Paşayî de kewto destê eskerê tirkan, uca de tewqîf bîyo, dima ê berdê Diyarbakir. Roja 29.06.1925 de pa Şêx Seîdî û 45 tenan a îdam bîyo. Darderdişê Şêx Evdilayî ra dima ewro nizdîyê 90 serrî vîyertê la cayê mezêlê Şêx Evdilayî û cayê embazanê ey hema zî bellî niyo.

Çewlîg, 03.08.2016

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: **Ehmedê Dirihî**

qeracere (Dêrsim)

qereqaç (Dêrsim)

vizdoyere (Pali)

vizêr (Darahênî)

vizêre (Pîran)

vizner (Mîyaran)

viznêr (Çolîg)

Kurmançî: dara bizî, dara reş, dirrdar

Soranî: darwizim, reşdar

Goranî: darsewer, gijedar, wuzm

Latînî: *Ulmus*

Tirkî: karaağaç

NEWPEL

Newepel biyo roşnê çira
Şewqê xwu dayo way û bira

Şewqê xwu da bira û wayan
No şewq reseno heme cayan

Destweş seba kar û xebatî
Eno yo xizmet qey miletî

Raver şoro eno kar û bar
Hebê şima bibo se hezar

Mihanî Licokic